

Vellykket Gjenreisningsseminar i Havøysund 4.-6. mai 2018

Tekst og foto: Elin Myhre

Troms historielag sammen med Måsøy historielag, Landslaget for lokalhistorie og Gjenreisningsmuseet arrangerte Gjenreisningsseminar i Havøysund 4. til 6. mai 2018. 30 deltagere fra Hammerfest, Alta, Honningsvåg, Havøysund, Balsfjord, Dyrøy, Sørreisa, Kvæfjord og Harstad fikk høre tidsvitner fortelle fra sin tid i samlingsleiren Trondenes, leiren for tvangsevakuerte fra Finnmark og Nord-Troms 1945-1951.

Møte med et viktig gjenreisningsminne for Måsøy kommune

På seminarets første dag var det fokus på Måsøy kommunes historie. Seminardeltakerne fikk en interessant omvisning i det nyoppussede Måsøy museum som holder til i den gamle prestegården. Konservator Sofus Vikeså Kjeka viste rundt i det rikholdige museet. Deltakerne fikk også være med på en stor begivenhet da den gamle altertavla fra den gamle kirkebrakka fra 1947 første gang ble vist fram i museet etter å ha gjennomgått et profesjonelt restaureringsarbeid.

Konservator Sofus Vikeså Kjeka forteller om altertavla. Til venstre musiker Dag Andre Kristiansen

Kjeka fortalte at altertavla er et viktig minne fra Gjenreisningstida i Måsøy kommune. Altertavla hang i Havøysunds kirkebrakke fra 1947 til man fikk ny hovedkirke i 1961. Altertavlen viser Jesus og to

disipler og det er fortsatt ukjent hvem kunstneren er. I anledning begivenheten ble de besøkende traktert med sprudlevann og kanapeer og musiker Dag Andre Kristiansen framførte flere sanger.

Havøysund 1947. Nederst til høyre på bildet ser vi den avlange Kirkebrakka som var i bruk fra 1947. Sentralt i fotoet ser vi det bygget som ble folkeskolen. Ovenfor folkeskolen ligger sykestuebrakka. Utlånt av Måsøy museum

Tidsvitner og forskning på samlingsleirene 1945-1951

Lørdag ble seminaret offisielt åpnet av ordfører Reidunn Mortensen. Hun berømmet det gode lokalhistoriske arbeidet som historielaget i Måsøy gjør. Seminaret ble holdt på Havøysund hotell og rorbuer og de gjorde alt for at vi skulle trives. Og det gjorde vi også.

Leder for Måsøy historielag Anne Therese Seppola ønsket alle velkommen med dikt av Helge Stangnes og deretter fortalte hun om aktivitetene i historielaget.

Ordfører Reidunn Mortensen takkes med «Utedoboka» av leder for Troms historielag, Arnhild Lindholm.

Etter velkomsten hadde vi en spennende avdeling der tidsvitner og etterkommere etter tidsvitner fortalte fra tida i samlingsleiren på Trondenes. Troms historielags Trondenesprosjekt startet med Harstad historielag og Frode Bygdnes interesse for tema. Sammen med daværende leder i Troms historielag, Elin Myhre og hennes private kontakt med Liv Jensen fra Rolvsøy som var fødd på Trondenes, skjøt prosjektet fart med intervjurunder i Havøysund og Honningsvåg. Det var derfor naturlig å høre familien Jensens historie fra Rolvsøy og Havøysund. På seminaret var de representert av **Thorbjørn, Arnulf og Liv Jensen**. Da i 1944 var det en stor familie på 2 voksne og 8 barn som ble tvangsevakuert til Værøy. Da freden kom, ville de raskt nordover men kom ikke lenger enn til Trondenes. Der ble Liv født. Søsknene Thorbjørn, Arnulf og Liv fortalte seminardeltakerne det som de selv var blitt fortalt om livet i leiren med skolegang, fødsel og overlevelsessevne. Vi fikk høre en gripende tvangsevakueringshistorie for den store familien med 8 barn og 2 voksne og deres liv i på Værøy og deretter til Trondenesleiren og fortellinga fram til permanent hus i Havøysund. På tross av foreldrenes savn og sårhet, ble de som barn beskytta av foreldrene mot de vonde opplevelsene.

Gerd Stabell, kunne fortelle om en litt annen historie fra Trondenes. Hun var ungpике den gangen og husker livet på Trondenes som en spennende tid. Hun og familien ble tvangsevakuert fra Hjelmsøya og de reiste først til Å i Lofoten der faren hadde en bror. De flytta til Trondenesleiren i 1947 og i 1949-50 reiste de nordover. Hun mener at grunnen til at de ble så lenge på Trondenes skyldes at hun og 2 av søsknene var begynt på skoler i Harstad. Foreldrene ville at de skulle gjøre seg ferdig før de flytta nordover.

Asle Fagerhaug sin historie bærer også preg av savn og vonde opplevelser. Under tilbakekomsten til Måsøya som familien kom fra, skjedde det noe tragisk med hans far. De hadde forlatt Gauldalen der de hadde bodd inntil 8. mai og akkurat den dagen var det at Asle og far hans skulle sykle fra Heimdal og til byen. Under sykkelturen ble far hans øverkjørt av en tysk militærkolonne og døde momentant. Ingen stoppa for å hjelpe. Familien havna etter hvert i en leir i Eidkjosen utenfor Tromsø. Som eldste gutt i famlien var det tungt å komme tilbake til Måsøya.

Fra venstre: tidsvitnene Torbjørn Jensen, Asle Fagerhaug, ordfører Reidun Mortensen, tidsvitne Gerd Stabell, leder av Troms historielag Arnhild Lindholm, tidsvitnene Arnulf B Jensen og Liv Jensen, leder av Landslaget Elin Myhre og prosjektleder for Trondenesprosjektet Frode Bygdnes. Foto: Dag Martinsen

Sammen med de sterke livsminnene som her ble fortalt, de ca 40 tidsvitnene som prosjektet har intervjuet og sammen med upublisert materiale fra riksarkivet, ser vi et mønster. Dette mønsteret redegjorde prosjektleder Frode Bygdnes fra Harstad om. Han er den som har samlet trådene i den uskrevne og underkommuniserte krigshistoria. Han har funnet kart over alle brakkene som var i Trondenes og deres bakkenummer. Ved å sammenholde brakkenummer med lister over tvangsevakuerte og kommunetilhørighet, har vi danna oss en oversikt over beboerne. Fortsatt er det mye forskningsarbeid som gjenstår. Troms historielag har som mål å få ut materiale i bokform og utstilling.

Gjenreisningsmuseet i Hammerfest har to ansatte som holder på med doktorgrader om tvangsevakuering og gjenreisning. En av disse, Heidi Stenvold var vi så heldige å få til foredra om noe av sitt forskningsmateriale. Hun dro fram de ulike typer av samlingsleirer som var i Norge etter krigen. Materiale er overraskende og viser at det er mye ennå som ikke er avdekket.

Måsøy historielags leder Anne Therese Seppola takker Heidi Stenvold for et interessant og banebrytende foredrag.

Lørdagens faglige del ble avslutta ved at Landslagets styreleder Elin Myhre informerte om sentralorganisasjonen, medlemsfordeler etc og hvordan regionene kan knyttes tettere til organisasjonen. Historielag i Finnmark er knyttet enten til Vest-Finnmark eller Øst-Finnmark. Historielagene i Alta, Hammerfest, Karasjok, Porsanger, Måsøy og Nordkapp tilhører Vest-Finnmark. Det ble drøftet hvordan samarbeidet mellom historielagene i regionen skal fortsette. Representanten fra Nordkapp historielag skulle legge fram et forslag for sitt styre om de kunne påta seg å være vertskap for en samling høsten 2018. Dagen ble avslutta med deilig middag og utveking av historielagserfaringer.

Seminaret ble avslutta med en billedkavalkade med skolebilder fra Trondenesleiren 1946-1949, besøk i Havøysund kirke og deilig lunsj på Havøysund hotell og rorbuer.